

Politisering

in de

Elke Plovie
Tine Vansteenkiste
Roel Gerits

jeugdhulp

Voorwoord

In 2018 werd politisering opgenomen als krachtlijn van Sterk Sociaal Werk. In essentie gaat politiseren over het zichtbaar maken van sociaal onrecht en het verstoren van de bestaande orde. Om dat proces handen en voeten te geven in de praktijk is er een afwegingskader 'Politiserend werken', dat je laat nadenken over hoe je rond uiteenlopende kwesties kan gaan politiseren. Het gaat om de volgende vijf afwegingen: Is er een kwestie? Hoe zijn we bij deze kwestie betrokken? Gaan we publiek met deze kwestie? Welke strategie(ën) van politisering gaan we daarvoor inzetten? Wat betekent succes daarbij?

Om politisering in het sociaal werk kracht bij te zetten, brengt SAM, steunpunt Mens en Samenleving een reeks cahiers uit die dat afwegingskader op scherp stelt door het te gaan toepassen in een specifieke context of door een onderdeel ervan voor de praktijk uit te werken. Ieder cahier brengt inzichten uit onderzoek en kennis uit het werkveld samen. Die input werd verzameld tijdens praktijktafels waar sociale professionals uit diverse contexten ervaringen konden uitwisselen.

Laat je onderweg uitdagen om vooral zelf met politisering aan de slag te gaan binnen je team en in je organisatie!

Veel leesplezier.

In deze publicatie vind je enkele links waar verdere informatie te vinden is. Ze zijn gemarkeerd met dit symbool . Scan de QR-code om alle links terug te vinden.

Inhoud

Voorwoord	3
Situering	6

Situaties van onrecht 8

Grondrechten in het gedrang	9
Botsende logica's	11
Aan de slag: Bingo	12

Politisering is altijd een kwestie van macht 16

Framing	17
Realisatie van grondrechten onder druk	18
Regels en procedures versus leefwereld	18
Normaliserende macht	19
Drie domeinen van onrechtvaardigheid	20
Aan de slag: analyseren van kwesties	21

Politisierend handelen 24

Strategieën van politisering.....26

Kwestie zichtbaar maken	28
Verandering eisen.....	30
Zelf verandering realiseren	31
Aan de slag: strategie bepalen.....	32

CANO Vlaanderen politiseert.....38

Hulpverleningscocon op de schop	38
Gedreven in verbinding	39
Bruggen slaan naar de samenleving	39
Sociale grondrechten als hefboom.....	40

Publiek gaan... ook als het niet evident is.....42

Verstoren zonder conflict?	43
Diversiteit aan strategieën ontwikkelen	44
Coalitie bouwen	45
Aan de slag: coalitievorming.....	48

Tot slot	54
----------------	----

Situering

In verschillende domeinen zien we organisaties zoeken naar manieren om politiserend handelen concreet te realiseren, wat in de ene context bovendien minder evident is dan in de andere, maar zeker niet onmogelijk. De keuze tussen handelen en niet handelen is één van de belangrijkste afwegingen die we maken: interveniëren we of doen we niets als we geconfronteerd worden met onrecht? Deze vraag kadert in een ruimere vraag: wat is onze opdracht als sociale professional? In dit cahier nemen we je mee naar de jeugdhulp waar een duidelijk spanningsveld heerst.

Enerzijds werkt jeugdhulp aan socialisatie en integratie en zet ze in op kwalificatie. Ze richt zich met andere woorden op het individueel aanpassen van jongeren, bijvoorbeeld door te werken aan coping. Anderzijds zien we ook hoe organisaties hun opdracht formuleren in termen van werken aan de samenleving, transformeren van dominante systemen en als dusdanig op de bres gaan staan tegen onrecht. Waar jij

je ook in dit spanningsveld bevindt, over één ding bestaat geen twijfel: politiserend handelen is ook binnen de jeugdhulp een kernopdracht. Zo werd het opgenomen in het decreet ‘Vroeg en nabij’.

We laten je graag zien dat politiserend handelen in de jeugdhulp mogelijk is door inspirerende praktijken te delen die collega's en organisaties in de sector motiveren om zelf in actie te komen tegen onrecht. Tegelijk bieden we inzicht in de onderliggende processen die essentieel zijn voor politiserend handelen. We stellen naast rake praktijkvoorbeelden ook enkele oefeningen en reflectievragen voor om zelf mee aan de slag te gaan in je team.

Voor de onderbouwing van deze publicatie putten we uit verschillende kennisbronnen: zo gingen we tijdens praktijktafels in gesprek met sociale professionals en organisaties in de jeugdhulp over hoe zij politiserend handelen, welke uitdagingen ze daarbij ervaren en

welke kansen ze zien. Om te komen tot een gedeelde visie verbinden we dit met de zoektocht van de CANO-organisaties, aangevuld met inzichten uit academisch onderzoek naar politisering.

De opbouw van de tekst volgt het afwegingskader. Het vertrekpunt is altijd een situatie van onrecht die jongeren in de jeugdhulp ervaren. In een tweede fase analyseren we op welke manier macht meespeelt in deze kwesties, om vervolgens te laten zien hoe sociale professionals met deze situaties aan de slag kunnen gaan. Essentieel in dit proces is het actief betrekken van de jongeren zelf. Tot slot overlopen we wat daarvoor op organisatievlak nodig is.

Politiserend handelen is ook binnen de jeugdhulp een kernopdracht. Essentieel in dit proces is het actief betrekken van de jongeren zelf.

Situaties van onrecht

Ervaringen van jongeren in de jeugdhulp vormen altijd het vertrekpunt. Het zijn jongerenwerkers, leefgroepbegeleiders en contextbegeleiders die door hun werk in de frontlinie als eerste situaties van onrecht oppikken. Tijdens de praktijktafels bracht de vraag 'Waar ben je de afgelopen weken op onrecht gebotst?' een stroom van verhalen op gang.

Een eerste reeks situaties gaat over grondrechten die niet gerealiseerd worden. Het recht op wonen en het recht op zorg staan onder druk.

Dat heeft deels te maken met de ontoegankelijkheid van voorzieningen, met mechanismes van uitsluiting en discriminatie, maar ook met hoe de toegang tot grondrechten verbonden is aan 'burger zijn', waardoor jongeren op de vlucht als 'niet-burgers' geen aanspraak kunnen doen op onze welvaartstaat.

Een tweede grote bron van onrecht lijkt te ontstaan daar waar de logica achter regels en procedures knalhard botst op die van mensen en hun leefwereld.

■ Grondrechten in het gedrang

Recht op wonen

Zowel ouders als jongvolwassenen vinden geen huisvesting meer. Hun financiële kwetsbaarheid zorgt ervoor dat ze niet kunnen huren op de privémarkt. De wachtlijsten voor sociale huisvesting zijn lang en de voorwaarden worden steeds strenger. Bovendien worden ze vaak afgewezen omdat ze van een leefloon moeten rondkomen en/of een anders klinkende achternaam hebben. Omdat ze te jong zijn en/of omdat ze in de jeugdhulp zitten of zaten. Zo komen mensen terecht in ongezonde en onveilige situaties: op straat, wisselend van de ene sofa naar de andere, in plekken die amper bewoonbaar zijn. Jongeren blijven hierdoor ook langer dan nodig in de voorzieningen en kunnen niet uitstromen.

Tegelijk horen we hoe complex het voor werkers geworden is om rechten te realiseren voor jongvolwassenen die zelfstandig willen wonen of uit de dakloosheid willen treden. Om

aanspraak te maken op die rechten, moet er een waslijst aan papieren in orde gebracht worden, wat een ellendige toedolijst oplevert. Bovendien merken ze op dat OCMW's hiervoor niet één en dezelfde checklist hanteren, andere voorwaarden stellen en een verschillende aanpak hebben. We staan nog mijlenver af van een automatische rechtenverkenning, zo lijkt. In plaats daarvan gaan zowel de jongere als de begeleider kopje onder en verliezen ze overzicht, hoop en perspectief.

Recht op zorg

Wat zorg betreft zien collega's een hele keten van onrecht ontstaan voor de jongeren die ze begeleiden. Aangepaste zorg is vaak niet voorhanden door de wachtlijsten in de jeugdhulp en de psychiatrie, door exclusiecriteria die voorzieningen hanteren en door de complexiteit van het zorglandschap. Door die ontoegankelijkheid ontstaat nieuw onrecht: gedwongen opnames op een volwassenafdeling en jongeren die langer dan nodig op een afdeling blijven en een oneigenlijke plaats innemen van een andere jongere die eveneens zorg nodig heeft. Dit leidt ertoe dat

hulpverleners opgeven, stoppen met zoeken naar alternatieven en dat sommige jongvolwassenen zelfs durven spreken over euthanasie als oplossing.

Niet-burgers

Onrecht ontstaat ook daar waar 'zorg en welzijn' en 'asiel en migratie' haaks op elkaar komen te staan. Minor-Ndako kiest daarom resoluut voor de begeleiding van buitenlandse niet-begeleide minderjarigen. Hun statuut is dan ook ongezien kwetsbaar. Boven op de algemene zwakke rechtspositie waarin kinderen en jongeren zich bevinden, hebben ze een statuut van precair verblijf en zien we vaak dat het recht op gezinshereniging geschaad wordt. De individuele verhalen zijn schrijnend.

Een jongere met een licht verstandelijke beperking pleegt agressie en wordt als gevolg uit de leefgroep gezet en georiënteerd naar context-begeleiding in functie van autonoom wonen (CBAW). Ondertussen loopt de asielprocedure, die uiteindelijk geweigerd wordt. Wat betekent terugkeer naar een geboorteland voor zo'n jongere die hier intussen

een sociaal leven uitbouwde? Minor-Ndako doet hier 'het normale in een door de maatschappij gecreëerde absurde situatie'.

Framing door politie

Ook justitie en jeugdzorg clashen soms frontaal met elkaar. Een praktijkwerker brengt tijdens een van de praktijktafels in dat jongeren na school geregeld terug op de afdeling komen en vertellen dat ze opnieuw politiecontroles hebben moeten ondergaan. Alsof de politie weet dat ze in de jeugdhulp verblijven en ze daarom viseert. Zijn collega voegt eraan toe dat ook de manier waarop de politie intervenueert in de voorziening zelf vaak disproportioneel is.

Institutioneel geweld

Een meisje van twaalf jaar loopt weg uit de voorziening. Ze wil naar haar mama. De reactie op het wegglooptgedrag is buiten proportie: het meisje belandt een nacht in de cel. De jeugdrechtbank en de consulent beslissen dat er een plaatsing in een gemeenschapsinstelling moet volgen en verwacht van de jeugdhulp

dat ze werkt aan herstel. De wereld op zijn kop, zo lijkt het wel.

Een andere voorziening brengt in dat jongeren en hun ouders bang zijn om te spreken of het woord te vragen tijdens een zitting. De machtsstructuur van de jeugdrechtsbank zorgt ervoor dat mensen zich niet gehoord voelen.

■ Botsende logica's

Beschadigende procedures

Een meisje komt te overlijden na een aanval van epilepsie. De situatie van de moeder en de twee overige kinderen wordt vervolgens onder de loep genomen. Wanneer het niet lukt om contact te maken met het gezin, leidt dit tot grote ongerustheid en machteloosheid bij de hulpverleners. Er worden juridische stappen gezet, waarbij het gezin afwezig blijft en de jeugdrechter uiteindelijk beslist om de twee kinderen te plaatsen. Die verzetten zich op hun beurt tegen het vonnis door niet naar school te gaan en alle me-

dewerking te weigeren. Hoewel de begeleiding weet dat het thuis een veilige situatie is en een plaatsing opbouwende schade bij de kinderen zou aanrichten, komt er toch geen nieuwe kabinetszitting om grondig in overleg te gaan en de onnodige plaatsing tegen te houden.

Gebetonnerde beeldvorming

Een gezin met een alleenstaande vader en vier kinderen wordt ondersteund door jeugdhulp. Het jongste dochtertje is in een pleeggezin geplaatst en mag één keer per maand een weekend naar huis. Tijdens die momenten ziet ze ook haar broers en zus. Er heerst getouwtrek rond het jongste kind: de vader en het dochtertje verlangen om elkaar meer te zien, de consulent en de pleegzorg willen de beschikking niet herzien. Zij bepalen deels welke contacten met de natuurlijke vader mogelijk zijn. Hoewel de papa de afspraken nakomt en voluit zijn vaderrol opneemt, is de beeldvorming van de hulpverleners gebetonnerd: 'Vader is agressief, ontoegankelijk, ...'.

Bingo

Politisierend handelen vertrekt vanuit de verontwaardiging en inleving van sociale professionals. Zij merken vaak als eerste ervaringen van onrecht op of zien kansen om positieve verandering teweeg te brengen in de samenleving. Wat jij kan doen, is deze ervaringen opnieuw centraal zetten in het gesprek dat je met collega's voert. Het zijn namelijk deze kwesties die raken aan het 'waarom' van onze job. Spreek samen over wat jullie opmerken en hoe deze individuele ervaringen met elkaar verbonden zijn. Dat kan door een wezenlijke beginvraag te stellen die de focus op het collectieve aspect legt: 'Waar zie je onrecht?'

Het opzet van deze oefening is om samen met je team te zoeken welke vormen van onrecht er voorkomen, welke daarvan jullie willen oppikken en hoe deze ervaringen verknoopt kunnen worden tot een collectieve kwestie.

Door er samen in te duiken, zoeken jullie uit wat de structurele oorzaken zijn, welke actoren betrokken zijn en waar uitsluiting en macht een rol spelen. Zo oefenen jullie de beweging van micro over meso naar macro en terug.

STAP 1: Start de oefening met een eenvoudige vraag die je elk apart of in duo's kan voorbereiden.
vb. "Welke ervaring heeft jou de afgelopen twee weken geraakt?"

Beschrijf kort en krachtig de situatie en koppel terug naar de groep.

STAP 2: Hebben we een bingo?
We spreken van een bingo in de volgende situaties:

- ☐ Je merkt op dat de ervaring niets te maken heeft met toeval of persoonlijke omstandigheden, maar met een **structurele kwestie**.
- ☐ De **regel van drie*** is van toepassing. Dit wil zeggen dat drie van de deelnemers dezelfde kwestie op tafel leggen of dat iemand het al minstens drie keer heeft meegemaakt.

**“Welke ervaring heeft
jou de afgelopen twee
weken geraakt?”**

STAP 3: Geef de bingo's een plek op een bord of flap.

Je gaat er later in dit cahier verder mee aan de slag.

**De regel van drie is er niet zomaar. Als je als sociale professional één bepaalde ervaring hebt, kan je dat misschien aan de persoon zelf toeschrijven. Als je twee keer eenzelfde verhaal oppikt, dan zet dat je aan het denken. Bij een derde keer is het bingo: dan weet je dat dit niet zozeer gaat over het probleem van een individu maar dat je te maken hebt met een collectieve kwestie die structurele oorzaken heeft.*

Politisering is altijd een kwestie van macht

De verhalen van onrecht zijn niet louter persoonlijke problemen van jongeren die pech of tegenslag hebben in het leven. Wanneer we de verhalen delen met elkaar, valt op hoe herkenbaar en veelvoorkomend ze zijn. Van Kortrijk over Gent, Antwerpen, Brussel, Leuven, Turnhout tot Lommel, overal blijken dezelfde kwesties terug te komen: het negeren van de stem en ervaringen van jongeren en hun context, grondrechten die niet worden gerealiseerd, negatieve framing van jongeren en de jeugdhulp, ...

Deze collectieve kwesties worden veroorzaakt door het beleid dat overheid én organisaties maken, door de manier waarop de samenleving georganiseerd is en door de dominante beeldvorming die bepaalt hoe er gesproken en gedacht wordt over mensen. Het is belangrijk om dit structurele onrecht ook luidop te benoemen als publieke of maatschappelijke kwesties en van daaruit de verschillende situaties te analyseren en te begrijpen.

De analysefase is een essentieel onderdeel van politisering als proces. We zoeken daarin uit hoe

beleidsmatige en maatschappelijke ontwikkelingen ingrijpen op de ervaringen van onrecht en schetsen welke actoren betrokken zijn bij de kwesties en hoe macht hierin meespeelt. De centrale vragen zijn hier: Welke actoren zitten in een machtige positie? Welke machtsmiddelen worden er gebruikt? Laten we hiervoor nog eens in de praktijk duiken en kijken welke analyses sociale professionals zelf maken.

■ Framing

Verschillende ervaringen zijn terug te brengen tot hoe we vanuit de samenleving en het beleid kijken naar en spreken over jongeren in de jeugdhulp. Het onrecht dat rond identiteitscontrole wordt ervaren, gaat over framing door politie. Het letterlijke machtsvertoon legt bloot hoe ongelijk de machtsverhoudingen zijn tussen politieagenten, de jongeren die in de jeugdhulp verblijven en de medewerkers die hen begeleiden en ondersteunen.

Ga even terug naar het verhaal over de twee kinderen die geplaatst

worden nadat hun zus overlijdt aan epilepsie. Hier zien we hoe een bepaalde framing onrecht creëert. Onbereikbaarheid en zogenaamd 'lastig gedrag' worden op een bepaalde manier geïnterpreteerd. Maar wie stelt zich de vraag waarom de gezinsleden zich zo opstellen? Hoe kunnen we hun gedrag en hun beleving begrijpen, situeren en contextualiseren? Voor dat leefwereldperspectief is er vandaag weinig of geen ruimte en begrip.

■ Realisatie van grondrechten onder druk

Talrijke verhalen gaan over het recht op wonen en het recht op zorg. Deze grondrechten staan vandaag steeds meer onder druk, niet in het minst door een toenemende voorwaardelijkheid. Het sociaal werk evolueerde ooit van gunst naar recht en dreigt nu opnieuw te vervallen in een gunstenpolitiek.

Het overheersende beeld is dat je de hulp eerst (en blijvend) moet verdienen. Vertaald naar het sociaal werkveld betekent dit het verlaten van actieve rechtenverkenning in ruil voor een soort ontradingspolitiek. Bureaucratische regels en complexe procedures zorgen voor enorme drempels, waardoor mensen afhaken en er onderbescherming ontstaat.

Bijkomend zorgen processen van decentralisering voor een versplintering van bevoegdheden, waardoor het bos van hulp- en dienstverlening nog ondoorgrondelijker wordt voor mensen in maatschappelijk kwetsbare posities en hun begeleiders.

■ Regels en procedures versus leefwereld

In de eerder genoemde situatie waarbij een meisje opgesloten wordt vanwege wegliepgedrag, lijken we te vergeten dat dit gaat om een kind dat haar mama mist. Het perspectief en de leefwereld

Het is belangrijk om dit structurele onrecht ook luidop te benoemen als publieke of maatschappelijke kwesties en van daaruit de verschillende situaties te analyseren en te begrijpen.

van dat kind is compleet weggefilterd. Het bijna blindelings volgen van regels en procedures blijkt de vanzelfsprekende weg te zijn. Deze rechtlijnigheid creëert de illusie dat we alle zaken onder controle hebben. Wat denk jij: moeten we niet vooral blijven aankaarten dat iemand opsluiten niet normaal is?

■ Normaliserende macht

De verhalen illustreren sterk hoe we botsen op normaliserende macht. Die is gericht op het in stand houden van de bestaande orde, van wat we 'normaal' en 'vanzelfsprekend' vinden. Denk bijvoorbeeld aan hoe we het gewoon zijn gaan vinden

dat we ons digitaal moeten aanmelden voor hulpverlening. Hoe we niet meer verantwoordigd fronsen wanneer beleidsmakers spreken over 'luie werklozen' of 'profiteurs in de sociale huisvesting'. Hoe we al lang niet meer staan te kijken van het feit dat we moeten wachten op basisrechten als huisvesting of zorg.

Je herkent normaliserende macht aan uitspraken als 'Ja maar ja, zo gaat dat hier' of 'Het is nu eenmaal zo'. Normaliserende macht vinden we terug in regels en procedures, in hoe we zorg en welzijn organiseren, maar ook in hoe we kijken naar en spreken over mensen. Vaak sluipt het subtiel binnen. Om die te doorbreken is een sterke tegenbeweging nodig. Wie stappen zet om die macht uit te dagen, wordt gemakkelijk weggezet als 'de lastige' of 'de dwarsligger'.

■ Drie domeinen van onrechtvaardigheid

Een kader dat ons helpt om situaties van onrecht te duiden werd uitgewerkt door Nancy Fraser. Zij onderscheidt drie domeinen van onrechtvaardigheid: economisch, cultureel en politiek:

Economisch onrecht zien we terugkeren in de verhalen over huisvesting. Jongeren en/of hun gezinnen hebben te weinig inkomen om veilig te wonen. Het ontbreken van een warm nest creëert op zijn beurt nog meer onveilige situaties. Als jongeren de jeugdhulp verlaten, hebben ze meestal nul financiële basis om hun leven verder uit te bouwen, maar ook tijdens hun verblijf is er economisch onrecht. Denk maar aan het zakgeld dat ze niet of veel minder krijgen.

Cultureel onrecht stroomt voort uit de groep waartoe je behoort. Denk maar aan hoe jongeren zich geïsoleerd voelen door de politie, hoe er naar gezinnen gekeken wordt door justitie of hoe mensen op de private huurmarkt schaamteloos worden gediscrimineerd wanneer ze geen Vlaams klinkende naam hebben.

Politiek onrecht gaat over het weinig of niet kunnen uitoefenen van invloed en het niet kunnen wegen op beslissingen. Uit de verhalen die we in dit cahier delen, valt op hoe sterk het gevoel leeft dat jongeren in de jeugdhulp niet van tel zijn. Ze ervaren hoe ze door de samenleving aan de kant worden gezet en voelen zich tweederangsburgers.

Deze drie domeinen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en werken op elkaar in.

AAN DE SLAG

■ Analyseren van kwesties

Het analyseren van kwesties is een essentiële fase in politisering. Zo krijg je zicht op de dynamiek rond een kwestie en op de machtsverhoudingen, wat bewustwording tot stand brengt rond de structurele oorzaken. Onmisbaar in de analyse zijn mensen van de doelgroep en sociale professionals in de frontlinie. Betrek ze dus actief!

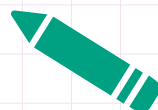
Neem de bingo-oefening weer bij de hand en maak gebruik van de volgende vragen om het gesprek rond de kwestie op gang te brengen:

Heeft dit te maken met het gevoerde beleid, hoe er in de samenleving gekeken wordt naar dit thema of deze doelgroep, of hoe het sociaal werkveld (de eigen organisatie of andere organisaties) daarmee omgaat?

Hoe is die ervaring tot stand gekomen?
Wat speelde daar allemaal in mee?

Welke actoren zijn betrokken bij deze kwestie? Hoe positioneren deze actoren zich ten opzichte van elkaar? In welke positie zitten de mensen die het onrecht ervaren?

Politisierend handelen

Wanneer mensen situaties van onrecht onder de publieke aandacht brengen, noemen we dat politiserend handelen. Verder bouwend op wat we hierboven schreven over (normaliserende) macht en ongelijke machtsverhoudingen, zit daar steeds een vorm van verstoring in, waarbij de bestaande orde - de zogenoemde normale manier van werken, spreken, leven en organiseren - bewust in vraag wordt gesteld. Daarom maken we gebruik van de

volgende definitie: 'Politiserende acties verstoren de bestaande orde en maken kwesties en mensen opnieuw zichtbaar'.

Politiseren is een woord dat vaak grootse dingen oproept en zelfs afschrikt. Gedachten die niet zelden opborrelen, zijn: 'Moet ik dat nu ook nog doen?', 'Kan ik dat wel doen?' of 'Mag ik dat wel doen?'. Ons antwoord hierop is klaar en duidelijk: ja. Sterker nog: het behoort

‘Politiserende acties verstoren de bestaande orde en maken kwesties en mensen opnieuw zichtbaar’

tot je kernopdrachten als sociale professionals om dit te doen! Laat ons je al meteen geruststellen door te zeggen dat politiserend handelen niet per se betekent dat je méér moet doen, maar vooral dat je dingen anders doet door op een kritische manier te kijken naar wat er gebeurt. Door te blijven zeggen ‘Het is niet normaal dat ...’ en daar ook naar te handelen.

In politiseren zit iets hoopvol, want wees nu eens eerlijk, wat is het alternatief? Een exitstrategie waarbij sociale professionals massaal uit het beroep stappen? Of stil verzet en zwijgzaam onder de radar blijven dweilen met de kraan open? Door publiek aan de slag te gaan rond structureel onrecht kan je

beweging op gang brengen. Je doet iets. Letterlijk.

Niet alleen leidinggevend en stafmedewerkers kunnen hier een verschil maken. Ook basiswerkers hebben een cruciale bijdrage te leveren aan het proces van politisering door vanuit hun nabijheid onrecht zichtbaar te maken in de eigen organisatie én daarbuiten. Door kritisch te blijven kijken naar zichzelf en naar anderen en daarbij de eigen positie, het handelen en de context waarbinnen dit gebeurt actief te bevragen. Door te blijven geloven dat het anders kan en dat met nieuwe praktijken concreet te maken. We geloven sterk in de drijvende kracht van basiswerkers.

Strategieën van politisering

Om kwesties publiek te maken onderscheiden we drie strategieën van politisering die ook duidelijk aanwezig zijn in de jeugdhulp:

1. Kwesties zichtbaar maken door situaties van structureel onrecht op de agenda te plaatsen en het (leefwereld)perspectief van mensen die hieronder lijden naar boven te brengen.

2. Verandering eisen door vanuit een stevige kennis van het dossier een concrete eis op tafel te leggen,

daar waar de macht ligt om die verandering ook effectief door te voeren.

3. Zelf verandering realiseren door te experimenteren, ook op kleine schaal, en een alternatief te bieden voor ‘het is wat het is’. Door zelf nieuwe praktijken te ontwikkelen, daag je actoren uit om stappen in een andere richting te zetten. Deze nieuwe praktijken ‘verbeelden’ of tonen hoe het wel kan. Vandaar dat ze ook prefiguratieve praktijken genoemd worden.

BEWUSTWORDING

De kwestie
zichtbaar
maken

Verandering
eisen

Zelf verandering
realiseren

We duiken nu samen in enkele goede praktijken om de drie strategieën van politisering met concrete voorbeelden te illustreren.

■ Kwestie zichtbaar maken

Toegang tot basisrechten van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen

Minor-Ndako heeft jarenlange ervaring in het werken met niet-begeleide minderjarigen op de vlucht. Ze ervaren daarbij meer en meer hoe basisrechten voor deze jongeren op losse schroeven staan. Om die ontoegankelijkheid te agenderen en blijvend zichtbaar te maken, engageert Minor-Ndako zich in een coalitie, meerbepaald de Kinderrechtencoalitie (KiReCo, nu STEKR). Jaarlijks bouwt Kireco een stevig dossier uit rond twee thema's, waarin ook Minor-Ndako als coalitiepartner aandachtspunten kan inbrengen.

De dossieropbouw volgt een zorgvuldig stramien: na een eerste ronde met de leden van de coalitie volgt een tweede ronde langs bewust gekozen organisaties binnen het professionele middenveld zoals Vluchtelingenwerk en het Kinder-

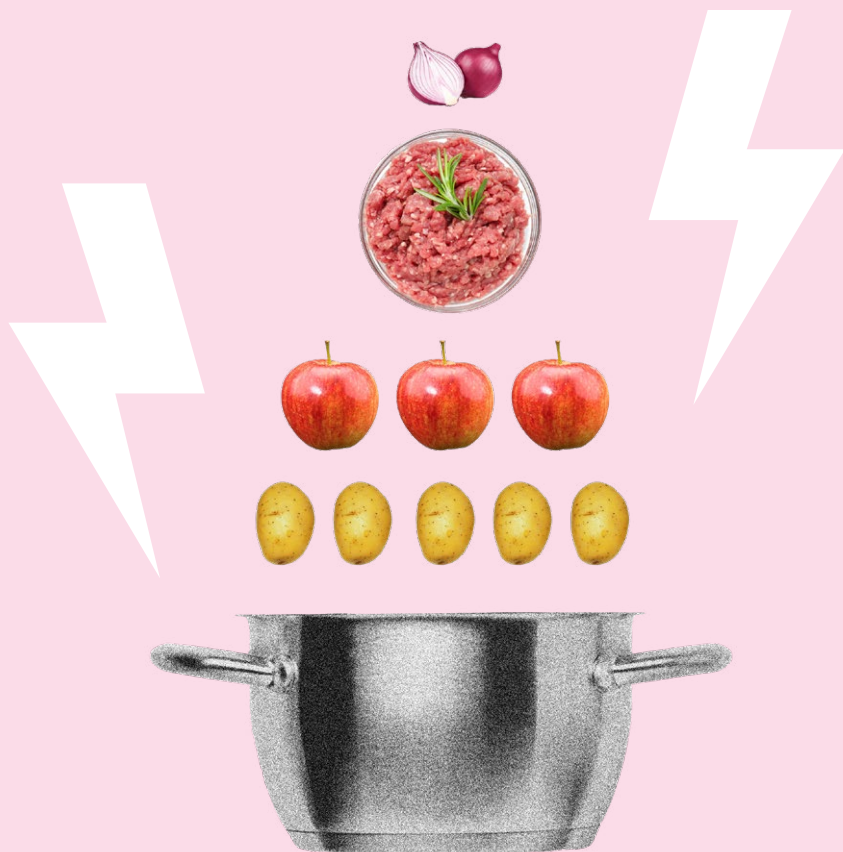
rechtencommissariaat. Ook de betrokken overheidsdiensten worden bevraagd. Al die inbreng zorgt voor een stevige basis van waaruit de analyse en de formulering van de gekozen kwestie verder verrijkt en verfijnd kan worden.

Met het eindresultaat maakt Kinderrechtencoalitie (KiReCo, nu STEKR) een ronde langs de politieke partijen om zo punten in te brengen voor een beter beleid. Het is een lang proces, maar leidt tot resultaten waarmee je als organisatie soms ver boven je gewicht kan boksen.

Beeldvorming van de jeugdhulp

Er wegen stigma's op de jeugdzorg, zoveel is duidelijk. Verschillende organisaties merken dit op en willen het negatieve, vanzelfsprekende discours over jongeren en jeugdzorg doorbreken. Met het Ministerie van Jeugdzaken, een samenwerking tussen drie Kempense jeugdvoorzieningen (Waaiburg, Ter Loke en CANO Cirkant), willen ze een tegenverhaal brengen om de beeldvorming positief bij te schaven.

Het stigma doorbreken doen ze onder meer door op 12 maart - Dag van de Jeugdzorg - symbolisch 'hete bliksem' klaar te maken. Dit overgerecht wordt namelijk door vele jongeren in voorzieningen herkend en gewaardeerd. Door hete bliksem

te eten en deze actie te delen op sociale media toon je solidariteit met jongeren in de jeugdhulp. De actie is intussen goed bekend bij heel wat jeugdhulpvoorzieningen en wordt ook opgepikt door klassieke media zoals de radio, het VRT-journaal en Karrewiet. Zelfs Jeroen Meus maakte het gerecht die dag al eens klaar voor [Dagelijkse Kost](#) .

Aandacht vragen voor toegankelijkheid van dienstverlening

De collega's van Jongerenwerking Pieter Simenon (JPS) botsen al langer op de ontoegankelijkheid van diensten. Dankzij de nauwe samenwerking met het OCMW van Pelt zijn ze er lokaal in geslaagd om écht het

verschil te maken. Dit willen ze nu breder uitdragen met de boodschap: 'Werken aan toegankelijkheid is wél mogelijk'. Hun medewerkers nemen hierin een ambassadeursrol op. Ze zetten sterk in op lokale samenwerkingen door hun ervaringen te delen met andere lokale besturen en hen te inspireren om soortgelijke initiatieven te ontwikkelen zoals in Pelt. Het zijn de basiswerkers zelf die praktijkverhalen uitwisselen in hun contact met medewerkers van het lokaal bestuur. Die sterke praktijken maken ze ook zichtbaar via sociale media en sectorbrede kanalen zoals Sociaal.Net. De politiserende mindset krijgt bij JPS veel aandacht en is intussen zelfs al doorgedrongen tot het selectieproces van toekomstige medewerkers. Al tijdens het sollicitatiegesprek wordt de kritische houding van de sollicitant afgetoetst.

■ Verandering eisen

Opkomen voor mobiliteit en bereikbaarheid

Centrum Molenmoes, een deelwerking van De Wissel vzw voor jongeren met een beperking, en De Vlasselaar, een initiatief van Adem vzw voor volwassenen met een beperking, zijn nog nauwelijks bereikbaar met het openbaar vervoer. Het treinstation ligt op 2,5 kilometer en het feit dat de huidige bushalte slechts een tijdelijke is, maakt dit mobiliteitsprobleem alleen maar schrijnender. Dit onrecht treft niet alleen de mensen zelf, maar ook de sociale professionals en de burens.

Vanuit gesprekken met alle betrokkenen wordt een actiegroep gevormd. Ze krijgen ook steun van een buurman-ondernemer. Samen brengen ze in kaart wie ze kunnen benaderen om dit probleem op de agenda te krijgen. Ze starten een briefactie naar De Lijn, de lokale besturen en het provinciebestuur, en spreken mensen ook persoonlijk aan. Vervolgens organiseren ze een gezamenlijke symbolische actie: jongeren van De Wissel en bewoners van Adem

vzw maken te voet en met paard en koets de tocht van de tijdelijke halte naar de gewenste nieuwe halte. Burgemeester en schepenen worden uitgenodigd, en de pers wordt ingelicht om de actie breed bekend te maken. Als blijk van waardering ontvangen de buschauffeurs die dag een zelfgemaakt cadeautje.

■ Zelf verandering realiseren

Module veilige trajecten als alternatief voor veilig verblijf

Op de vraag van het Agentschap Opgroeien om een module veilig verblijf te organiseren, antwoordt Oranjehuis vzw negatief. Ze stellen de vanzelfsprekendheid waarmee jongeren worden opgesloten in vraag. Ze doorbreken daarbij ook de uitvoerende rol waarin ze als voorziening geduwd worden door het agentschap.

‘Wat het Agentschap Opgroeien vraagt, vinden wij niet de weg die we willen gaan’, klinkt het vanuit

een duidelijke visie op kinderen en jongeren en hun rol als organisatie in de jeugdhulp. Interessant is dat ze in deze situatie niet zomaar weigeren, maar zelf een alternatieve praktijk opstarten - module veilige trajecten - en dit met eigen middelen verder financieren. Parallel aan die praktijkontwikkeling brengen ze aan de hand van interviews in kaart hoe jongeren die aanpak zelf ervaren. Op die manier willen ze laten zien dat het ook anders kan en dat opsluiten zeker niet altijd de oplossing is. Ze blijven tijdens dit hele proces in gesprek met het Agentschap Opgroeien. Als ze kunnen aantonen dat hun alternatief op opsluiting werkt, dagen ze het agentschap uit om dit te onderschrijven en alternatieven op veilig verblijf verder op te schalen.

De verhalen hierboven laten een diversiteit aan praktijken zien waar verschillende medewerkers bij betrokken zijn, elk vanuit hun persoonlijke positie en vanuit hun eigen kracht. De ene medewerker kruipt graag in zijn pen, terwijl de andere liever creatief aan de slag gaat of op de barricade gaat staan. Je ziet ook hoe organisaties hun strategieën combineren en afstemmen op de context waarin ze werken.

AAN DE SLAG

■ Strategie bepalen

Om samen een strategie te bepalen om politiserend te handelen rond een bepaalde kwestie zijn een aantal vragen belangrijk. We zetten ze hier op een rijtje:

Waar toe wil je politiseren?

- Welk doel wil je bereiken?
- Waar situeert de verandering zich: op niveau van het beleid, de samenleving en/of de eigen organisatie?

Wie politiseert er?

- Welke actoren zijn betrokken bij de kwestie?
- Welke actoren brengen vandaag al beweging op gang rond de kwestie?
- Vanuit welke positie zijn ze betrokken: als werker in de frontlinie, als stafmedewerker of leidinggevende, als organisatie, als netwerk?
- Wat is de betrokkenheid van de jongeren en hun netwerk zelf? Hoe kunnen we die versterken?

Hoe politiseer je?

Hierbij dien je telkens in te schatten welke mix van strategieën je kan inzetten om in een bepaalde context verandering te realiseren.

- Wat is het speelveld waarin je politiseert?
- Hoeveel gedeeld bewustzijn is er vandaag rond dit thema?
- In welke mate is de kwestie publiek zichtbaar?
- In welke mate is er een duidelijke eis tot verandering?
- Welke mogelijkheden zijn er om zelf verandering te realiseren?

CANO Vlaanderen politiseert

Dat politisering veel meer is dan dode letters in een decreet, bewijst het feit dat sommige jeugdhulporganisaties al heel bewust werk maken van politiserend handelen. Kijk daarvoor maar eens naar het parcours van CANO Vlaanderen, een samenwerkingsverband van 14 organisaties.

■ Hulpverlenings- cocon op de schop

CANO Vlaanderen lanceert in 2025 haar vernieuwde ambities. Interne reflecties en maatschappelijke evoluties zorgen voor een accentverschuiving in de opdracht van het

netwerk. Centraal staat onder meer de missie om uit de cocon van de hulpverlening te stappen, de handelingsverlegenheid te doorbreken en voluit te kiezen voor actie. Dit toont zich in organisaties en leidinggevers die ruimte creëren voor sociaal werk binnen het orthopedagogisch handelen. Op die manier krijgen vernieuwing en verandering een krachtige impuls.

Dit betekent: een nieuw profiel van CANO-medewerkers, met de nodige aandacht voor zowel begeleidingswerk als politiserend werk. Een jeugdhulpverlener die met andere woorden één op één en case per case handelt én tegelijk gevoelig is voor onrecht en onbevreesd maatschappelijke weeffouten blootlegt.

■ Gedreven in verbinding

Deze dubbele opdracht sluit aan op het CANO-DNA. Sinds het uitschrijven van haar eerste visietekst in 2001, kenmerken CANO's zich door gedreven met netwerken en

omgevingen bezig te zijn. Want net daar liggen kansen en oplossingen die leiden tot verbinding, veerkracht en verandering. Zowel in individuele relaties, in relatie tot de leefomgeving van het individu, als tot de samenleving. Zo is het voor CANO steeds een stokpaardje geweest zich in te zetten voor jongeren die zich niet verankerd voelen in de maatschappij en door het hulpverleningsnet dreigen te glijpen. De dag van vandaag zijn CANO's sterker dan ooit overtuigd dat begeleidingswerk ook verbonden is met het bouwen aan een zorgzame en rechtvaardige samenleving. Net omdat het versterken van die samenleving leidt tot minder druk op de hulpverlening.

■ Bruggen slaan naar de samenleving

Op de studiedag 'CANO droomt over samenleven' (2017) werd een belangrijk kerntakendebat gelanceerd: begeleiding betekent bruggen slaan naar de samenleving. Terwijl

in individuele trajecten steeds weer nieuwe wegen worden geëffend, zetten de CANO-organisaties zich in om die wegen breder en toegankelijker te maken voor iedereen. Dit volgens het principe van 'Universal Design', dat staat voor een samenleving waarin alle jongeren - niet alleen zij in de jeugdhulp - gelijke toegang hebben tot maatschappelijke domeinen zoals sport, cultuur, onderwijs, de arbeidsmarkt, deelname aan het politieke debat, buurtparticipatie, ... Een samenleving voor én van iedereen. Dat vraagt om een herziening van structuren, wetmatigheden en denkp patronen.

CANO droomt van een samenleving die dit vanzelfsprekend vindt, zonder iets bijzonders te moeten installeren. In hun engagement voor een rechtvaardiger systeem, begeven CANO's zich dus in de samenleving en willen ze een brede maatschappelijke betrokkenheid aangaan. Dit vertaalt zich onder meer in hechte samenwerkingen tussen formele en informele zorg, waarin menselijke relaties centraal staan.

■ Sociale grondrechten als hefboom

CANO Vlaanderen zet zich actief in voor een rechtvaardige samenleving door ook broodnodige aandacht te vestigen op het vervullen van de randvoorwaarden die mensen moeten ondersteunen bij de uitbouw van een menswaardig bestaan. CANO's en hun medewerkers engageren zich, in kleine en grote acties, om organisaties en overheden ter verantwoording te roepen indien grondrechten niet gerealiseerd worden. Dit draagt bij aan de beleidsbeïnvloedende werking van het netwerk. De politiserende mindset is daarbij een stimulans om verandering teweeg te brengen.

Publiek gaan ... ook als het niet evident is

Politisierend handelen vraagt om een beweging naar buiten, dus geven we hier graag aandacht aan de verschillende manieren waarop je met kwesties van onrecht publiek kan gaan. Sociale professionals zoeken vaak zelf op een discrete manier naar een oplossing, nemen contact op met diensten om zaken te regelen of gaan actief lobbyen achter de schermen om verandering te proberen realiseren. Dit zijn vormen

van politiek handelen die vaak met succes ingezet worden, maar het zijn niet per definitie praktijken die politiseren, omdat ze geen publiek karakter hebben en niet verstoren.

Het is niet altijd duidelijk af te lijnen wanneer een actie wel of niet publiek en verstorend is. In de praktijk is er een grijze zone, waarin zich meerdere gradaties van politiserend handelen bevinden.

We zien dat vooral een combinatie van verschillende strategieën ervoor zorgt dat je echt verschil kan maken.

In het werkveld horen we eigenlijk vaak argumenten om niet publiek te gaan en die zijn zowel rationeel, emotioneel als normatief van aard. Ze zijn sterk verweven met de kwestie zelf, het klimaat in de samenleving, de actoren die je uitdaagt met je actie, maar ook met de mensen die zelf het onrecht ervaren. Organisaties willen bruggen niet verbranden. Dit zorgt ervoor dat ze zich ‘inhouden’ en bovenal zeer diplomatisch te werk gaan. Soms zorgt het gevoel van een te klein draagvlak ervoor dat ze vrezen dat hun actie niets zal opleveren.

Opvallend is dat de mensen die onrecht ervaren of de sociaal werkers in de frontlinie vaak zelf niet betrokken worden bij de afweging om al dan niet publiek te gaan. Die beslissing wordt in werkelijkheid vooral door directies genomen. Gelukkig laten organisaties zich daar niet door van de wijs brengen en

zoeken ze een uitweg. In wat volgt zetten we wat van die argumenten op een rij en laten we graag zien waar de mogelijkheden liggen om ondanks die tegenargumenten toch te politiseren.

■ Verstoren zonder conflict?

Je kan onrecht aankaarten en toch de verbinding met partners verzorgen. Politisering hoeft dus zeker niet altijd via conflict te verlopen. Denk aan het organiseren van een studiedag om een thema op de agenda te zetten. Zo raak je de kwestie aan, breng je partners samen en collectiviseer je de aanwezige kennis. Tegelijkertijd werk je ook verstorend, omdat je oplossingsactoren confronteert met de concrete problemen en hen uitdaagt hun verantwoordelijkheid op te nemen. Het is belangrijk om politisering vast te haken aan de kwestie zelf en zeker niet op de persoon te gaan spelen.

Dit betekent ook dat je in een partnerschap afwisselend medestander en tegenstander kan zijn.

Ook de ontwikkeling van nieuwe praktijken is een strategie die verstorend werkt zonder conflict op te zoeken met andere partners. Met de Zwerm in Tienen bijvoorbeeld laat de Wissel zien hoe (jeugd-) hulpverlening anders kan. Ze experimenteren op kleine schaal in een lokale context door een plek te openen - letterlijk - en daar ruimte te maken voor ontmoeting, verbinding en creativiteit .

■ Diversiteit aan strategieën ontwikkelen

Op pagina 26 beschreven we drie strategieën van politisering: een kwestie zichtbaar maken, verandering eisen en verandering zelf realiseren. In de praktijk zet je best verschillende strategieën tegelijkertijd in om een verschil te maken. Denk maar aan hoe het onrecht van

Brusselse inwoners met een leefloon publiek werd geproblematiseerd. SAAMO bracht de individuele verhalen van onrecht in kaart. Pano maakte de wantoestanden in de Brusselse OCMW's publiek en focuste daarbij op mensen die ten onrechte een uitkering hadden gekregen. OCMW-medewerkers legden zelf het werk neer en bekritiseerden het niet-functioneren van hun eigen organisatie.

We geven hier ook graag nog twee voorbeelden uit de praktijk van de jeugdhulp.

Noodstudio's

Het onrecht rond het recht op wonen wordt op verschillende manieren en op meerdere niveaus aangepakt door Huize St-Vincentius. Begeleiders blijven zich vastbijten in de zoektocht naar woningen en zetten daar lokale samenwerkingen voor op met private actoren. Op diverse overlegfora wordt dit probleem aangekaart. Daarnaast zie je ook prefiguratieve praktijken als antwoord op de dak- en thuisloosheid van jongeren. Organisaties nemen eigen initiatieven met noodstudio's

en werken daarvoor samen met bijvoorbeeld Homie vzw. We stellen daarbij wel actief de vraag of we daarmee de anderen niet ontslaan van hun verantwoordelijkheid.

Tijdens de praktijktafel ontwikkelden we nog nieuwe pistes voor verandering. We kunnen nog meer inzetten op overleg met lokale besturen en vastgoedkantoren. We moeten ook aankaarten wat er wel goed loopt, zoals de toewijzing van sociale verhuur. Daarnaast benadrukken we best ook de positieve krachten van het hebben van een woning. In plaats van te blijven zeggen ‘We vinden niets’ of ‘Er moeten meer ...’, willen we verhalen naar buiten brengen die laten zien wat een stabiel dak boven het hoofd betekent in het leven van mensen. Het idee van een podcast hierover wordt geconcretiseerd. Samenwerking binnen de CANO-voorzieningen kan deze dynamiek versterken.

Housing First

Ook vanuit Cirkant ontspruiten diverse strategieën rond huisvesting. Ze werken mee aan het onderzoek om de dak- en thuisloosheid in kaart

te brengen. Door letterlijk te tellen maak je het thema zichtbaar en daag je actoren uit om hier beleid rond te maken. Cirkant is actief in een overleg rond sociale huisvesting en zet in op ‘Housing First’. Ze vormen een coalitie voor jongvolwassenen, Collectief Kempen, met diverse partners uit de regio en werken daar onder andere rond huisvesting. Om de lange wachtlijsten aan te kaarten, bezetten medewerkers van Cirkant een bushokje op de Grote Markt in Turnhout. Deze actie leverde flink wat media-aandacht op, waaronder een artikel in de Gazet Van Antwerpen en een reportage op regionale tv-zender RTV.

■ Coalitie opbouwen

Als je voelt dat je zelf niet sterk genoeg staat als speler om een kwestie publiek te maken of je vreest afgestraft te worden in een volgende subsidieronde, kan je samen met bondgenoten en medestanders een coalitie vormen. Met een grotere ‘tegenmacht’ ben je sterker om de

gevestigde machtsverhoudingen te doen kantelen.

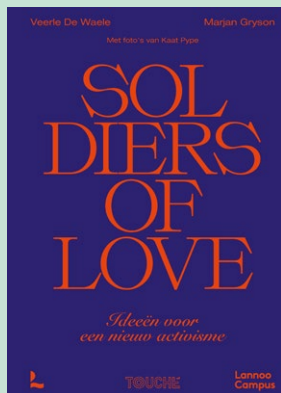
Soms is het beter om ‘grotere’ spelers een kwestie te laten aankaarten, zoals in ons voorbeeld van Minor-Ndako en Kireco. Via het partnerschap kwam het onrecht van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen op de politieke agenda terecht. Hier was het strategisch beter om de Kinderrechtencoalitie te laten communiceren. Het kan ook slim zijn om mensen met gezag rond een thema te laten spreken, zoals onderzoekers die werken rond die kwestie. Zij kunnen in naam van mensen die onrecht ervaren politiseren, door mee te werken aan dossieropbouw rond de kwestie, zoals de telling van dak-en thuisloosheid, of door kwesties te agenderen via een artikel in de algemene pers of de vakmedia.

Je kan ook lokaal gaan. Dat laat het voorbeeld van de Wissel zien. Ze beschouwen het als hun opdracht om de verhalen die zij oppikken te delen en debat mogelijk te maken. Daarvoor kiezen ze voor lokale partnerschappen, onder meer door deelname in raden van bestuur van

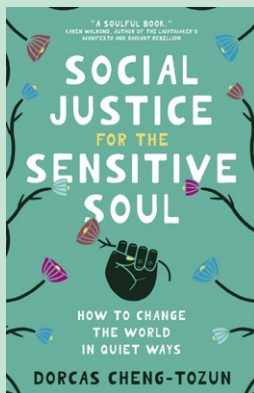
sportverenigingen en culturele organisaties. Zo dagen ze bestaande systemen uit, maken ze verhalen zichtbaar en onderhandelen ze van binnenuit om deze verenigingen en organisaties toegankelijk te maken voor jongeren in een maatschappelijk kwetsbare positie. Cirkant pakt het nog anders aan. Ze vormen met partnerorganisaties uit de regio een coalitie, Collectief Kempen, waarin ze samenwerken rond thema's waar jongvolwassenen op botsen.

De voorbeelden illustreren hoe essentieel coalitievorming is in het politiseren. Daarom schreven we rond dit thema een apart cahier: Samen het verschil maken. We nodigen je hier graag uit om je samen met je team aan de volgende oefening te wagen.

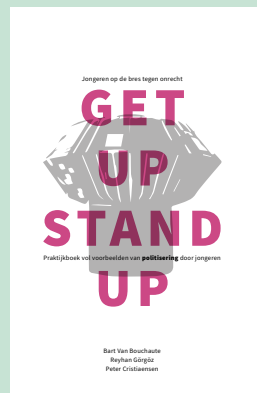
BOEKENPLANK

Soldiers of love.
Ideeën voor een
nieuw activisme
Veerle De Waele
& Marjan Gryson

**Social justice for the
sensitive soul.**
How to change the
world in quiet ways?
Dorcas Cheng-Tozun

Get up stand up (pdf)
Bart Van Bouchaute,
Reyhan Görgöz &
Peter Cristiaensen
[Lees hier](#)

AAN DE SLAG

■ Coalitievorming

Om een coalitie te vormen, moet je zicht krijgen op wie mogelijke medestanders zijn. Aan de hand van dit schema kan je potentiële partners in kaart brengen en onderzoeken of ze al dan niet invloed kunnen uitoefenen. Van daaruit kan je als organisatie je huidige partnerschappen verdiepen en verbreden. Vergeet daarbij vooral niet dat jongeren en hun netwerk ook partner zijn in dit verhaal!

STAP 1: Bepaal in je team rond welke kwestie jullie aan de slag willen gaan. Elke kwestie vraagt een eigen coalitie van bondgenoten.

STAP 2: Breng in kaart wie er vandaag al partner is en welke partners je nog mist.

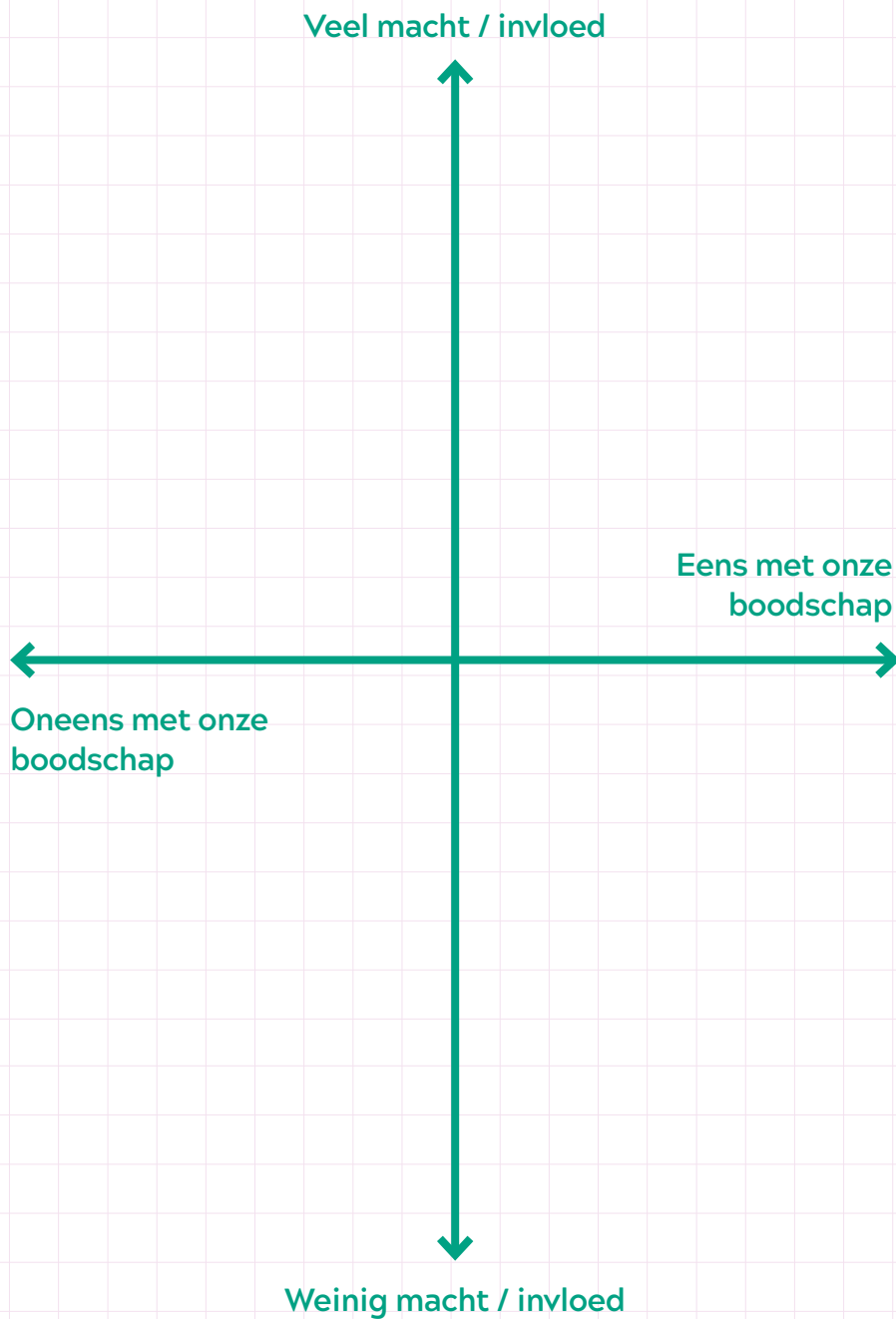
STAP 3: Maak inschattingen aan de hand van het schema hiernaast over:

- wie veel macht/invloed heeft
- wie het eerder eens/oneens zou zijn met jullie kijk op de zaak

STAP 4: Bouw de coalitie actief verder uit.

Denk bij deze oefening breed.

- Kijk verder dan de partners waar je vandaag al mee samenwerkt en de usual suspects.
- Denk na over de gelaagdheid van de kwestie. Op welk niveau kan je zo'n partnerschap uitbouwen: lokaal, bovenlokaal, Vlaams?
- Betrek ook de minder voor de hand liggende partners zoals (lokale) overheden, burger-initiatieven, private sector. Kunnen zij bondgenoot zijn in deze kwestie?

Tot slot

Met dit cahier namen we je mee naar de jeugdhulp. Uit de vele verhalen blijkt hoe noodzakelijk politisering is. Op verschillende domeinen worden de rechten van jongeren in de jeugdhulp niet gerealiseerd. De manier waarop het beleid, de samenleving, maar ook professionals zelf kijken naar en spreken over die jongeren en hun gezinnen is problematisch.

Hoewel we vanuit de sector nog heel veel kansen laten liggen om te politiseren, hebben we toch laten zien dat politisering ook in de jeugdhulp kan en in de praktijk aan het gebeuren is. Op diverse manieren kunnen sociale professionals kwesties die ertoe doen zichtbaar maken. Het begint allemaal bij het au sérieux nemen van de ervaringen van onrecht en van daaruit beweging op gang brengen. Daar ligt de hoop. We moeten echter ook hier waakzaam blijven, want politisering is meer dan het louter toepassen van

een mix van strategieën om publiek te gaan. Het gaat in essentie over de grondhouding, de basisattitude, het mensbeeld van hulpverleners en over hoe ze zich positioneren ten aanzien van jongeren en hun netwerk. Dat bepaalt hoe ze de individuele problemen waar jongeren op botsen begrijpen en of ze die wel of niet beschouwen als maatschappelijke kwesties.

Iedereen kan in het proces van politisering iets betekenen: van de leefgroep- en contextbegeleider die problemen oppikt tot leidinggevenden die zowel intern als extern politiserend werken, positie durven innemen en mogelijke oplossingen uitdragen.

Colofon

Dit cahier is een co-uitgave van SAM, steunpunt Mens en Samenleving en Hogeschool UCLL, R&E, Inclusive Society.

Met dank aan de auteurs

- Elke Plovie (Hogeschool UCLL, R&E, Inclusive Society)
- Tine Vansteenkiste (CANO Vlaanderen)
- Roel Gerits (CANO Vlaanderen, Jongerenwerking Pieter Simenon)

Met medewerking van

Lynn Formesyn (redactie) en Goed Goed Studio (vormgeving)

Gegroeid uit

PARKS, dit is een actieonderzoek naar de werkzame elementen van politiserend sociaal werk. Het is een initiatief van SAM, steunpunt Mens en Samenleving en VOSW - Vlaamse Opleidingen Sociaal Werk.

©collectief bezit

Vooruitgang ontstaat wanneer we ideeën, praktijken en inzichten met elkaar delen. Ook deze publicatie is het resultaat van zo'n uitwisseling. Voel je dus vrij om uit dit boek te citeren, te hergebruiken of door te vertellen, zonder toestemming van de uitgever, maar wel met bronvermelding. Alvast bedankt.

SAM, steunpunt Mens en Samenleving

Turnhoutsebaan 139A – 2140 Borgerhout
info@samvzw.be
www.samvzw.be

Hogeschool UCLL, R&E, Inclusive Society

Geldenaaksebaan 335 – 3001 Leuven
elke.plovie@ucll.be
research-expertise.ucll.be/nl/inclusive-society

**Iedereen kan in het
proces van politisering
iets betekenen: van
de leefgroep- en
contextbegeleider die
problemen oppikt tot
leidinggevendenden.**

